

PS. ALLEHANDA OM VARJEHANDA

Lever du ett "evidence based life"?

Den senaste trenden inom medicinen är att allt skall vara »evidence based» (EBM). Vad detta innebär är väl inte helt klart, men såvitt det har kunnat utrönas bör varje ny medicinsk åtgärd finna stöd hos minst två oberoende forskningsrapporter med $p < 0,05$.

Bakgrunden till denna trend är vad man kan förstå att centrala expertinstanser inom det medicinska fältet (i Sverige t ex SBU) inte lyckats få gehör för sina utomordentliga rapporter i den praktiska verkligheten. Folk gör helt enkelt inte som SBU säger. Därför satsar man på EBM, ett nytt grepp som kanske kan rätta till detta ohållbara förhållande. Även den mest pragmatiska husläkare skall läras att hans/hennes patienter måste leva ett »evidence based life». Frågan uppkommer då hur detta

skä kunna klargöras för den aningslöse patienten när i övrigt alla viktiga beslut, t ex i politiken eller i kärlekslivet, fattas på basen av mycket inkomplett information. Man väljer ju sällan make/maka efter omfattande och oberoende studier. När jag frågade min partner sedan 30 år om hon använt någon »evidence based selection» när hon valde mig blev svaret att vi ju faktiskt var tvungna att gifta oss.

Jag fick också en motfråga av hustrun. Hon undrade om jag som veterinärsman kände till om det fanns något »evidence based» bete att använda i garetts råttfälla så att vi kunde fånga in råttan där. Jag blev svaret skyldig, men lovade att kolla om inte en ostbit kunde gå bra. Vid kontakt med den lokala veterinärmedicinska fackkunskapen vis-

ade det sig dock att det inte fanns någon känd »evidence base» för ost som bete i råttfälla. Vid middagen samma kväll tvingades jag därför meddela hustrun att veterinären inte kunde hjälpa oss angående betet. »Det gör inget», svarade hustrun, »Jag ordnade med en bit torr Västerbotten i morse och nu kan du ta hand om den döda råttan. Du kan ringa veterinären och säga att vi nu har en 'evidence base' för torr Västerbotten som bete i råttfälla i ett dragigt, omålat garage».

Som John Kenneth Galbraith lär ha sagt: »The conventional wisdom is often based on no good evidence».

Leg professor

(Kåseriet har tidigare publicerats i Corpus Medicum, Göteborgs universitet).

Ormen som symbol

Min krönika i Läkartidningen 39/98 om Asklepios och konsten att tolka ormar har lett till en diskussion om hur staven och ormen eller ormarna använts i grekisk mytologi, hur symbolerna tillskrivits olika gudar (Läkartidningen 50/98 och 4/99).

Det var inte så mycket det min krönika handlade om. I den redogjorde jag för ett försök att anpassa ormsymboliken till vår tid, under vilken så mycket tillkommit inom vetenskapen, framförallt den medicinska vetenskapen. Ormarna fick representera visdom och kunskap eller »illness» och »disease.»

Nu vill jag med Edward O Wilsons hjälp se på ormens symboliska roll i ett helt annat perspektiv – evolutionsperspektivet.

I sin essäsamling »In search of nature», utgiven på Penguin Books 1998, har Wilson en inledning om »the serpent». Som så ofta använder engels-

männen två eller flera ord där vi bara har ett. »Serpent» för orm används i retoriska sammanhang med anknytning till tillbedjan.

»Serpents» är otäcka, skräckinjagande, vackra och mäktiga. »Snakes» är mindre, kalla, lömska och inte värda annat än förakt.

Människan har en medfödd fruktan för ormar, eller rättare sagt, hon har en medfödd förmåga att lära sig att frukta ormar någon gång efter fem års ålder. Som en följd av detta har ormen (här=serpent) kommit att bli en viktig del av människans symbolvärde inom de flesta kulturer. Den har fått stå för makt och sex, den har använts som totem, som innehåll i myter och beskyddare av gudar.

Människan reagerar mycket starkt emotionellt vid upptäckten av en orm, ungefär på samma sätt som apor som växt upp i en ormrik miljö. Hon blir helt

absorberad av vad hon ser eller hör, lägger märke till detaljer på ett exceptionellt sätt, skapar historier om ormen och drömmer ofta om den. Detta är naturligtvis inget märkligt, med tanke på att ormar genom årmiljonerna varit en tydlig orsak till skada och död för människor. Det är följdriktigt att en »snake» omvandlas till en »serpent» i kulturer där det finns giftiga ormar.

Utifrån detta är det ett naturligt kulturellt steg att transformera ormsymboliken till att passa just vår kultur. Det var det jag försökte mig på i min tidigare krönika – inspirerad av Robertson Davies »Medicinnmannen».

Karl-Erik Fichtelius
Härnösand